

dr Oktawian Kuc, LL.M. (Harv.)

Orzecznictwo międzynarodowe w sądach krajowych

Streszczenie popularnonaukowe

Współczesne procesy globalizacyjne powodują głębokie zmiany w systemie prawa międzynarodowego. Jesteśmy świadkami znacznej proliferacji regulacji międzynarodowych, a ich zakres nie tylko ulega ekstensywnemu rozszerzeniu, ale również pogłębieniu. Skutkuje to znaczną zbieżnością norm o charakterze krajowym i międzynarodowych. Jednocześnie, prawo międzynarodowe przyznaje coraz rozleglejsze uprawnienia jednostkom i podmiotom prywatnym, które są zdeterminowane, by ich bronić na drodze sądowej na wszystkich możliwych forach. W konsekwencji, sądy krajowe orzekają obecnie w odniesieniu do spraw i sporów, które jeszcze kilka dekad temu były wyłączną domeną trybunałów międzynarodowych. Równolegle możemy także mówić o usądowieniu stosunków międzynarodowych. Po zakończeniu Zimnej Wojny powstało wiele nowych trybunałów międzynarodowych o rozległych właściwościach. Co więcej, tradycyjne trybunały, jak choćby Międzynarodowych Trybunał Sprawiedliwości w Hadze, borykają się ze znacznym wzrostem liczby sporów, które są im przedstawiane do rozstrzygnięcia. Tym samym, orzecznictwo międzynarodowe rozrasta się.

Te wszystkie zmiany skutkują znacznym zbliżeniem trybunałów międzynarodowych i sądów krajowych w wykonywaniu ich funkcji. Te pierwsze coraz częściej posiłkują się rozstrzygnięciami krajowymi w interpretacji umów międzynarodowych i określaniu norm prawa zwyczajowego. Również same orzeczenia krajowe często stają się przedmiotem sporu, który rozstrzygają sędziowie międzynarodowi. Ich krajowi odpowiednicy również odwołują się i cytują orzecznictwo międzynarodowe, gdy stosują prawo międzynarodowe. Czasami, strony postępowania próbują zapewnić wykonanie orzeczeń międzynarodowych w wewnętrznych porządkach prawnych poprzez sądy krajowe.

Celem niniejszego projektu jest zbadanie jaki jest status i rola orzecznictwa międzynarodowego w sądach krajowych w odniesieniu do wydawanych orzeczeń. Kwestia ta będzie rozpatrywana zarówno z perspektywy międzynarodowego prawa publicznego jak i wybranych systemów konstytucyjnych. Zgodnie z założeniami proponowanych badań, zarówno aspekt teoretyczny (istniejące regulacje prawne) jak i praktyczny (ich stosowanie w praktyce orzeczniczej) zostanie szczegółowo przeanalizowany.

Struktura projektu składa się z trzech podstawowych elementów, co znajduje również odzwierciedlenie w planie badawczym. Pierwszy z nich koncentruje się na analizie międzynarodowego materiału normatywnego (stosowne traktaty, prawo zwyczajowe, orzecznictwo) i istniejących opracowań doktrynalnych. Druga część projektu korzysta z metody porównawczej, by zweryfikować jaki jest status i rola wyroków trybunałów międzynarodowych w wybranych jurysdykcjach krajowych. Trzeci element projektu ma charakter krajowy. Analizie zostaną poddane stosowne przepisy polskiego prawa konstytucyjnego oraz praktyka wyższych sądów polskich (Trybunał Konstytucyjny, Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny, wybrane sądy apelacyjne) w odniesieniu do orzeczeń trybunałów międzynarodowych. Dopelnieniem tego zadania badawczego będzie przeprowadzenie ankiet wśród polskich sędziów na temat ich doświadczeń z orzecznictwem międzynarodowym.

Wyniki projektu pozwolą odpowiedzieć na pytanie jaka jest rzeczywista i faktyczna rola orzecznictwa trybunałów międzynarodowych w sądach krajowych. Mają one również stanowić uzupełnienie istniejącego stanu wiedzy, gdyż dostępne opracowania krajowe i zagraniczne nie poddają analizie zaproponowanego tematu w sposób całościowy i koncentrują się głównie na roli sądów krajowych w systemie prawa międzynarodowego podkreślając ich rolę jako organów państwa. Tym samym, badania te koncentrują się na jednym aspekcie zagadnienia, pomijając status orzecznictwa międzynarodowego w postępowaniach krajowych i wynikające z niego obowiązki sądów.